Kyrkor i Roslagen länsade på kollekt

Kollektskrin och s. k. fattigbössor i ett flertal roslagskyrkor har under den senaste tiden brutits upp och länsats på innehållet. Det är kyrkorna i Norrtälje, Frötuna, Estuna, Rosdagsbro, Söderbykarl och Rö som besökts. Polisen tror att det rör sig om en liga. I samtliga fall har stölderna ägt rum under det kyrkorna stått öppna för enskild andakt. (DN, Norrtälje.)

Efter 10 dagar ny upplaga i press
9:de tusendet

"FANTASTISK ...frågan är om in te denna bok är en av de mest strålan de som någonsin skrivits"
Gunnar Fröseth i AB

CHARLES LINDBERGH
Spirit of St. Louis
Den första allant. flygaren berättar
490 sid. Illustrerad 23:50, inb. 29:50.
Köp redan i dag höstens bok om hjältedragen världen aldrig glömmer.
BONNIERS

Religion i Sovjet

EN AV DE första åtgärder som den nybildade Sovjetmakten vidtog efter oktoberrevolutionen var att skilja kyrkan från staten och skolan och undervisningen från allt kyrkligt inflytande. Formellt motiverades detta med att det skedde i samvetsfrihetens intresse, men i praktiken kom det att innebära en direkt kamp mot religionen. En betecknande uttrycksform fick den paragraf i 1936 års Sovjetkonstitution som garanterar medborgarna religionsfrihet: "Frihet att utöva religiösa kulter och frihet till antireligiös propaganda tillförsäkras alla medborgare."

Från sovjetryskt håll hävdas visserligen alltid med eftertryck att någon religionsförföljelse aldrig ägt rum och att de åtgärder som vidtagits mot kyrkorna och de troende endast varit nödtvungna inslag i en rent politisk kamp, där kyrkan gått reaktionens ärenden, men även om detta innebär en del av sanningen, så har dock utan tvekan också en verklig religionsförföljelse förekommit. Höjdpunkterna i denna markeras av åren 1922, 1929 och 1937—1938. Under andra världskriget ägde en påtaglig avspänning rum i Sovjetstatens förhållande till kyrkan. Moskvaradion vände sig den 21 augusti 1941 till "alla gudfruktiga invånare i de ockuperade länderna" och förklarade att den tyska regimen hotade "själva kristendomens existens". Och Stalin lär vid en bankett i november 1941 ha sagt: "Må Gud bistå president Roosevelt i hans värv." Något år senare mottog han den ortodoxa kyrkans dignitärer i audiens. Det fanns lakttagare som menade att kyrkan därmed definitivt hamnat segern i den långa och bittra kampen.

I själva verket torde ingen slutsats vara oriktigare. De försonliga tongångarna var endast en taktisk manöver i ett betränget läge. Staten tog för tillfället kyrkan i sin tjänst som ett sedan gammalt beprövat redskap för nationell propaganda, för prediktanter av förnuvaret av kejsardömet, det heliga Ryssland, men sin principiella inställning till religionen uppgav den aldrig. Denna inställning kan sammanfattas i tre punkter: 1. All religion är vidskepelse och strider mot vetenskapens rön. 2. All religion är eller blir ett vapen för de reaktionära klasserna i klasskampen. 3. All religion måste därför bekämpas och utrotas.

Visserligen upplöstes 1941 den s. k. gudlösbetsrörelsen, och dess många tidskrifter, av vilka den mest kända var "Den gudlöse", ladas ned. Men redan när kriget led mot sitt slut märktes en förnyad intensifiering av den aldrig helt avblåsta antireligiösa propagandan. År 1945 framhöll det bolsjevistiska partiets centralkommitté vikten av att partimedlemmar och samhällsorgan måtte förena sig i gemensam kamp för att slutgiltigt övervinna "de religiösa kvarlevorna". Och i maj 1947 upprättades ett allunionellt sällskap för ledandet av denna kamp. Att döma av artiklar och notiser i den ryska pressen under senaste halvåret förefaller det som om den antireligiösa propagandan nu håller på att skärpas i samband med en påtaglig ideologisk upprustning, något som går väl ihop.

Den 13 juni innehöll Komsomolskaja Pravda en stor ledare med rubriken "Den vetenskaplig-ateistiska propagandan måste bredda"; kravet har senare utvecklats också i Lärartidningen. Och den 1 juli publicerades en hänsynslös underskrecare "Vetenskap och religion är oförsonliga", där det bl. a. heter: "Det finns ingenting principiellt mer fientligt mot kommunismen än religionen, reaktionens, konservatismens, dogmatismens och obskurantismens ideologi."

Likväl tycks en del personer utanför Sovjet föreställa sig att en kompromiss är möjlig mellan östlig och västlig samhällssyn, också på det religiösa området. Man låter bedra sig av de försonliga tonfall som gång efter annan hörs från Sovjet. Främmande delegationer och resenärer vallas runt i fyllda kyrkor i Moskva; de är ju så få. Många får därigenom en överdriven föreställning om den religiösa livaktigheten. Det märks också på påfallande skillnad mellan Pravdas förnärliga behandling av religionsfrågor och Komsomolskaja Pravdas från ateistpropaganda, som inte syns så mycket utåt, men representerar partilinjen.

De upprepade försäkringarna om att religionen i Sovjet är en privatsak kan verka lugnande. Men därvid glömmer man att Sovjetstaten visserligen garanterar religionsfrihet enligt konstitutionen, men att det statsbärande kommunistiska partiet aldrig stuckit under stol med att för dess medlemmar religionen ingalunda är någon privatsak. De förpliktar sig tvärtom till aktiv ateism och bekämpar till en religion leder till utestutning. Eftersom ungkommunistiska förbundet, Komsomol, har cirka 19 miljoner medlemmar och partiet omkring 7 miljoner, innebär detta att mer än 25 miljoner människor redan av partiskäl är utestängda från religionsutövning, varvid är att märka att det rör sig om den ledande delen av folket, de med energiska och inflytelserika inemot 90 procent av de studerande vid universitet och högskolor tillhör Komsomol. Det är dessa till aktiv ateism förnäktade komsomoler som sedan går ut i samhället som lärare, läkare, arbetsledare, partiarbetare osv.

Att under sådana förhållanden tala om att Sovjet medger full frihet för andra tanke- och trosformer än den kommunistiska är grov verklighetsförfalskning, vare sig det sker i god eller ond tro.

SVEN VALLMARK

Memoarförfattaren Ernst Wigforss lutad över tidningslägg på Kungliga biblioteket.

Wigforss om sin tid vid makten

I FÖRETALET till tredje delen av sina memoarer (*Minnen*, III, 1932—1949, Tiden, 17:50) skriver *Ernst Wigforss* några ord om hur arbetet kommit till. Han hade från början tänkt sig att främst behandla det långa, närtiogande skede då han var en av de mäktigaste och mest omstridda männen i svensk politik. Men i själva verket är det skildringen av ungdomstiden som mest-rade honom. När han kom in på den tid som han i första rummet avsett att beskriva, finansministertiden, "kändes det nästan som ett försök att med en tredje och sista del vinna åter den förlorade friheten".

Det kan inte förvåna att memoarbockernas intresse och värde bär spår av denna hälining. Den första delen var avgjort den mest fängslande, den tredje delen fängslar minst. Vi får här en intelligent, generös, upprätkig framställning av ett stort avsnitt svensk historia och av Wigforss roll denna tid. Men den som med entusiasm läste den första delen av minnena och med stor glädje den andra känner sig besviken. Det är inte samma fart och gädd som förut; ibland blir berättelsen blott en kommenterande krönika. Wigforss är fortfarande överlägsen de flesta andra svenska författare av politiska memoarer; någon plats för sig-intar han inte längre.

Förhållandet är lätt att begripa. Wigforss har mer än någon annan varit idéernas man i svensk politik. Sina idéer har han i årtionden förkunnat och till stor del omsatt i handling; han är ännu sitt partis främste inspiratör. Att i memoarform än en gång redovisa dessa idéer har emellertid inte kunnat komma i fråga; det har gällt att redogöra för vad som skett, för förhandlingar, debatter och reformer. Här blir inriktningen på idéer ofta en svaghet. Wigforss berättar inga historier eller anekdoter, ger ingen intim bild av samarbete och slitningar inom regeringskretsen. Han tecknar en rad personer — kung Gustaf, Dag Hammarskjöld, Gunnar Myrdal, Branstorp, för att nämna några exempel — med finess och förståelse, men utan mycket av känsla. Det är varken värme eller bitterhet över porträtten, det svalt älskvärda dominerar. Man får intrycket att vänligheten står likgiltigheten nära, att umgänget varit en smula torrt och opersonligt — pratstunder vid kaffet om budgetfrågor. Wigforss har blivit nakligtetens fånge; hans fond av så kallad bred mänsklighet var från början begränsad, och vid femtiårsåldern tycks den ha varit förbrukad. De karaktäristiker som låt oss säga Claes Lindskog och Leo Amery givit av sina stridskamrater och motståndare är mindre rättvisa, ibland överdrivet uppskattande, ibland illvilliga, men det är liv i dem.

Till stor del kommer därför memoarernas värde att ligga i de nyheter, i några fall sensationella, som de kommer med. En del av dem relaterar i dagens ledare och i en särskild refererande artikel.

Det bästa i boken synes mig vara den exceptionellt äriiga och från avvärjande ursäkter nästan fria redogörelsen för anpassningstendenserna gentemot Hitler under det andra världskrigets första år. Wigforss skonar inte regeringen. Han drar fram och analyserar den deklaration som avgavs i oktober 1941, med dess tal om "sammanhanget med de nordiska folken", om medvetenheten "att tillhöra en världsdel i våldsam evolution", om att vi borde beakta den kritik som från "den ena eller andra av stormakterna" riktades mot oss för "bristande förståelse för dess ansats av alla sina krafter i syfte att uppnå resultat som skola bliva bestämmande för världsordningen". Denna av regeringens medlemmar hoplappade förklaring var ett mönster av förfuskgenhet och besöjad inställsamhet mot segraren; de skribenter som mera öppet förkunnade undergivenhet för Hitler hade goda skäl att känna sig som samlingsregeringens talesmän. Underligt nog blev de otäcka tonfallen i deklarationen knappast vid denna tid observerade; "inte ens Segerstedt reagerar", skriver Wigforss. Det egendomliga i Wigforss framställning är att man kan säga detsamma om den; medan exempelvis Axel Gjöres i en nyligen utkommen skrift berättar om sitt ärkel inför beslutet om transitering i juni 1941 tycks Wigforss både då och nu — trots att han helhjärtat stod på den "rätta" sidan — ha tagit saken med en viss kyla.

Att diskutera de många redogörelserna för skilda politiska problem och konflikter skulle leda till en ofruktbar genomgång av gamla tvistefrågor. Wigforss framställning är avvägnande genom den vänliga och förnäma tonen och genom det ständiga betonandet av att varje sak har två sidor och att Wigforss själv inte är delbar. Denna generositet — så ofta markerad att den ibland blir tröttsam — kan emellertid inte döljа en viss, säkert oreflekterad tillrättalägning; en naiv lässare måste finna Wigforss nästan otroligt nobel då han skriver så vackert om motståndarna, trots att han alltid har rätt. Betecknande är att Wigforss vidgår att det ryska kreditavtalet 1946 delvis motiverades som en politisk eftergift åt segraren — vilket vid avtalets ingående energiskt förnekades — och understryker att avtalet som till stånd på grund av ryska krav, men samtidigt inte med ett ord antyder det ostridiga, att avtalet ekonomiskt var helt misslyckat.

Likaom flera andra svenska politiker tycks Wigforss anse det höra till memoarförfattarens skyldigheter att med några ord ange sin ställning till liv, död, religion och annat sådant. Dessa utfyktier i det själfulla är sällan lyckade, och Wigforss kommer inte längre än till de vanliga suckarna. Genren är *prädigt*, den blir lätt en metod för intelligenta personer att utan tvingande skäl göra sig en aning löjliga. Att även politiker någon gång tänker på döden tror vi ända.

*

Som helhet, det bör slutligen sägas, är Wigforss memoarverk ett av de märkligaste i svensk litteratur.

HERBERT TINGSTEN

LT:s höstnytt

Sven Jerrik debuterar med "Ankans son", en skildring av ungdom i baptistmiljö. Bland svenska romaner märks vidare *Gösta Carlbergs* "Öfterryntingen", *Folke Fridells* "Jungfrun i det grå", *Anna Kajus Hallgrens* "Papperadockor", *Ove Hasslers* äktenskapsroman "Man överbord", *Kurt Erik Johannsons* triangeldrama "Dagbrott", *Aksel Lindströms* "Elsung Deborah", *Paul Landas* självbiografiska "Gerfast och klockslev" och *Jens Ödelands* "Dans med stormen", som bl. a. skildrar nyligförfärderiprocessen 1916; Ivan Oljelunds par också ut "Perikles", skådespel i fem akter; *Astrid Petterssons* kommer med en debutroman, "I synd född"; *Sigurd Severinssons* skildrar ett småkuriositet "Det sjunger från tegarna"; *Jol Strand* berättar om "Loke på Svenstyr" i en spexroman; *Ingmar Wahlén* ger ut "Svarten — historier om en häst"; *Margit von Willebrand-Hollmerius* skriver från finska kriget 1808—1809 under titeln "En kejsarbal för Juliana"; *Willy Wallfridsson* ger ut sina sista delen i sin rimmanvii om Bohuslän, "Tysta vandrar stjärnorna". Med illustrationer av Harald Lindberg utges *Maj-Britt Eriksons* roman "Kvinnorna på Grakär".

Med samtidig utgivning i Norge, Sverige och Danmark kommer *Torsteni Vennes* "Varsatt". Den svenska översättningen är gjord av Gustav Sandgren; *Sigurd Elkjærs* "Else Marie" är översatt av Emil Hagström; i tre delar utges isländingen Gunnar Gunnarssons romanverk "Kyrkan på berget". De två första delarna "Skepp på himlen" och "Natten och drömmen" kommer hösten i översättning av Bertil Boden och med illustrationer av Gunnarsson jr.

I översättning från franskan av E. R. Gummeru utges *Robert Crottets* skvättlupska sagosamling "Månskogarna" med illustrationer av Erkki Tantu. Marianne Gerland har från det norska originalmanuskriptet översatt *Anna Andersson-Bjelkstads* "Porträtt av en mor". I översättning från finskan av Th. Warburton kommer *Toivo Pekkanens* "Min barndom".

E. R. Gummeru skriver om sin ungdom i "Hjärtat är en nikkergal", och *Henry Johnsons* publicerar journalistminnen under titeln "Äldre herre med cigarr". Jaktminnen berättas i *Einar Eströmma* "I fäbod och timmerkoja", ill. av Lander Liljefors.

Helge Åkerhielm har redigerat antologin "Sexton berättelser om jorden — ur världslitteraturen".

I serien "Ny svensk lyrik" utges *Olle Svenssons* "Nedanför flod och fall", *Emil Hasselröms* "Glöklocka" och *Anders Apelqvists* "I skuggan av templet". *Lars Englund* har gjort ett urval ur sina utsålda diktsamlingar under titeln "Bränning av ljus".

Med egna fotografier utges av *Hans Lidman* "Den sjungande dalen" och av *Ernst Manker* "Tjuvö".

Gustaf Mannerheim: "Marskalkens minnen" utges i en illustrerad ramsonlupplaga, redigerad av Th. Svedlin.

I gruppen ressskildringar förekommer *Sverre Holmsens* "Het horisont" — en bok om Tanger. *Nils Lanuman* och *Carl Axel Fränden* utger "Med mikrofon bland lejon och elefanter".

Gösta Carlberg publicerar "Religion, etik, vetenskap" — tre uppsatser.

På avdelningen fackliteratur för jordbruk och lanthushåll utges bl. a. Sven Holmström: "Fakta om jordbrukspolitiken", "Jordbrukspolitiken i de nordiska länderna", utgivare Nordiska bondeorganisationers centralråd, "Ekonomilära för jordbrukare" av Eric Nilsson i en fjärde omarbetad upplaga och ett arbete om lantbrukets byggnadskrav av Alrik Orbom och Gottfried Beijer.

En regionsplanering i samverkan med danska myndigheter för sanering av Öresunds vatten föreslås av distriktsingenjören för vatten och avlopp i Malmöhus och Kristianstads län, Ossian Svensson i yttrande till länsstyrelsen i Malmö om Hakolommittens nyligen gjorda framställning om vattnet i Lommabukten.

Nu i bokhandeln
ERNST WIGFORSS MINNEN
Tredje delen
17:50, inb. 22:50
TIDEN

SENSATION PÅ S:T ERIKSGATAN

SÖRMANS realiserar

Herrkonfektion:
Kostymer, kamgarn .. 129.—
Kostymer, benkläder 2.95
Kostymer, små stort. .. 59.—
Sportkostymer, tweed ..... 79.—
Blazers, stor sort. .. 57.—
Frackvästar 7.85
Poplinjackor 19.95
Poplinrockar, helfodr. 64.—
Gabardinrockar ..... 99.—
Oljerockar 29.95
Plastikrockar 22.95
Cykelkragar 14.85
Byxor, ylle 28.95
Gabardinbyxor 24.85
Svalrockar, grå och svarta, små o. stora 9.85
Blåbluskar, små stort. 2.85

Herrekipering
Skjortor, vita och kulörta med fast krage 12.75
Skjortor, lösa kragar 12.75
Sportskjortor, rutiga 9.75
Slipovers, helylle .. 15.85
Cardigan, helylle .. 25.85
Slipsar 2.85
Pyjamas, trikå 13.85
Pyjamas, poplin 18.85
Nattskjortor, poplin.. 15.75
Benkläder, korta 3.75
Benkläder, långa 5.85
Tröjor, utan ärm 3.75
Tröjor, kort ärm 4.95
Tröjor, lång ärm 5.35
Ankelsockar, ylle-nylon 3.35
Strumpor 3.85
Handskar, glacé, vita 5.85
Motorcykelhandskar.. 13.95
Badkappor, frotté .... 54.—
Bälten 2.85
Hängslen 2.85
Träningsoverails 19.85
Hattar 12.85

Dam- och barnavd.:

DAM-långbyxor, bomull 7.50
långbyxor, ylle 19.75
GOSS-rockar 3—6 år .. 25.50
långbyxor, bomull 7.50
långbyxor, ylle 19.75
golfbyxor, ylle 19.75
träningsoverails .. fr. 6.85
polotröjor 5.85
sportskjortor, rutiga 7.45
underställ 2.15
benkläder 2.85
trikåpyjamas 5.85
3/4-strumpor 3.55
ankelsockor, perlon 5.35
sportmössor 0.85
FLICK-kappor, 1—4 år. ylle 29.50
kappor, 5—9 år, ylle 49.—
kappor, 10-16 år, ylle 69.—
dräkter, ylle 37.50
poplinkappor, 9-13 år 29.50
jackor, fodr. m huva 29.50
klänningar 9.85
kjolar 6.50
långbyxor, ylle, 12—16 år 15.85
långbyxor, bomull 7.50
jumpers, bomull 2.85
benkläder 1.75
hattar 5.85

Skoavdeln.:

Herrskor 29.85
Damskor 12.85
Barnskor 7.85
Barnskinntoffor 7.85

GEORG SÖRMAN välsytt herrnytt
S:t Eriksgatan 41

Ett ur med signatur...
I snart hundra år har människor över hela världen burit klockor signerade Ernest Borel. För generationer har den signaturen betytt klockor med precision och elegans.
Söker Ni ett ur med personlig prägel, ett ur med högsta precision, med stil och klass, en klocka att trivas med och lita på — då är ett ur signerat Ernest Borel, det Ni söker.
Riktpris kr. 136:—

DATA:
Ernest Borel nr 367018. Det avbildade uret har vattensäker skruvbotett i rostfritt stål, är stötskyddat genom Incabloc-lacesatur, har 17 rubiner, är antimagnetiskt och självlysande samt har spårtätterfitt glas. Vibrografkontrollerat.
Riktpris kr. 136:—

Ernest Borel herrarmbandsur finns i många andra modeller i stål, dessbk och guld, även självlysande och med datum.
Ernest Borel damur finns dessutom i ett flertal lyxmodeller, varav särskilt Marquisuren är mycket omtyckta.
Ernest Borel Cocktail (dam och herr) utgör en milstolpe i urmakerikonstens historia.

signerad ERNEST BOREL
Specialexposé på S:t Eriks-månsan monter 94, Kungl. Tennishallen
C 19

Kronlaxen idag:
Extra gott till lågt pris!
Nyfångad Färsk Lax urtagen ca 1 kg st kg 7:—
Annan god fisk:
Fladen-Sill, stort. l ..... kg 1:60
Rödspitta, port. kg 2:50
Makrill ..... kg 2:50
Torskfilet, Flädd Skädda, Rödspittefilet!
Kronlaxen-priser låga priser!

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.